

TARTOZÁSUNK

A költő egy évvel ezelőtt bekövetkezett halála, de még inkább az emlékének ápolására rendezett kishegyési Csépe-napok egyszerre ráébredtetek bennünket, hogy Csépe Imrének nincsen könyve forgalomban. Köztudott ugyanakkor, hogy az összes jugoszláviai magyar írók közül épp neki volt, hiszem, hogy van ma is a legszélesebb, legnépesebb olvasóközönsége. Ha tehát tartozásról beszélünk, nevezetesen a jugoszláviai magyar könyvkiadás, vagy ha úgy tetszik, a Forum Könyvkiadó tartozásáról, akkor elsősorban erre, a Csépe-hívek és -rajongók népes táborával szembeni tartozásra gondolunk.

A Forum Könyvkiadó különben három kötetét adta közre: 1959-ben a Fehér csönd című novelláskönyvet, 1961-ben a Termő porban című verseskönyvet, 1965-ben pedig egyetlen regényét, a Fordul a szél. Noha e könyvek példányszáma jóval a jugoszláviai magyar írók könyveinek átlagos példányszáma fölött volt (a regényé például 5000 volt), valamennyi kiadvány az utolsó példányig igen gyorsan vevőre, azaz olvasóra talált.

Ha most e helyzet okait és magyarázatát keresnénk, számos körülményt kellene figyelembe venni. Legyen szabad csak a legfontosabbra rámutatni. Tudvalevő, hogy a kritika a mögöttünk maradt évtizedben éppen nem kényeztette el költőnket, s nem kis része van abban, hogy munkássága már-már megtorpant, bizonyos válságjelek mutatkoztak tevékenységében, olykor meghasonlani látszott önmagával, irodalmi közállapotainkkal, s nem mutatott hajlandóságot arra, hogy a porondra lépjen újabb könyvekkel. Életformája is úgy alakult élete utolsó éveiben, hogy írói munkássága sokat veszített intenzitásából, s jórészt arra szorítkozott, hogy a napilapnak, amelyhez elszegődött, becsülettel le rója vállalt kötelezettségét. Az egyszerű igazság az, hogy sem ő nem ostromolta kézírral a kiadó szerkesztőségét (regénye óta egyetlen kéziratot sem nyújtott be), sem a szerkesztőség nem kopogtatott ajtaján kéziratért. Utolsó találkozásunk alkalmával ugyan együttesen latolgattuk válogatott verseinek kiadását, de ennél tovább nem jutottunk, hisz a további megbeszéléseknek betegsége, majd halála elvágta az útját.

Csépe Imre halála és az első kishegyési megemlékezés idején tehát nem állt módunkban könyvet adni a tisztelgők, a barátok és hű olvasók kezébe, de ugyanakkor gondoskodtunk róla, hogy ez ne ismét-

lődjön meg. Úgy döntöttünk, hogy előbb a kézirati hagyatékot fogjuk vllatóra, s mielőtt még valamely könyvének kiadását megismételnénk, igyekszünk teljesebbé tenni Csépe életművét, hogy a soron következő válogatások minél gazdagabb anyagra támaszkodhassanak. Az utóbbi évek munkásságának fő irányát jelzi az a tény is, hogy ebben a hagyatékban legnagyobb és leggazdagabb választékot a lapoknak szánt kisebb lélegzetű prózai írásokból, tárcákból találtunk. Így most az olvasók olyan Csépe-írásokból kapnak egyszerre egy egész kötetnyit, amelyeket oly nagy érdeklődéssel és élvezettel szoktak olvasgatni a vasárnapi s olykor a hétköznapi Magyar Szóban is. A könyv Mezei dolgok címen, a kishegyesi Csépe-napokra jelenik meg, s a rendezvény részvevői, vendégei vehetik kézhez elsőnek.

Említettem már, hogy a költő válogatott írásainak kiadását is tervebe vettük. 1974-ben: lett volna Csépe Imre hatvanéves. Erre a kerek évfordulóra; — ugyancsak a Csépe-napokra időzítve, a megjelenést. — munkáinak egy reprezentatív válogatását adjuk közre megfelelő méltató-értékelő bevezető tanulmány, és bibliográfiai tájékoztató kíséretében. További megbeszélések tárgya, hogy válogatott verseket vagy prózai alkotásokat, esetleg párhuzamosan kettőt, s egyik kötetben a lírai, másikban a prózai termés legjavát adjuk-e közre, de az elképzelések szerint ez a kiadvány — a regény kivételével — Csépe Imre összes legjobb írásait magába kell, hogy foglalja, s a legerősebb, leg-sajátosabb vonásait kell, hogy felmutassa. Természetes, hogy mindezekhez, a kötetekhez szükség lesz a hagyaték további gondos vizsgálatára is, hogy nyugodtak lehessünk felőle: egyetlen olyan Csépe-írás sem marad kiadatlan, amely az opus értékeit gyarapíthatja, az életművet teljesebbé teheti. Természetes, hogy később a regény újabb kiadására is sort kell keríteni.

Azon túl végül is, hogy tartozunk Csépe olvasótáborának, sajnos, immár a költő emlékének is az életmű megfelelő prezentálásával, meggyőződésem, hogy tartozunk a jugoszláviai magyar irodalomtörténetnek is. Utaltam már rá, hogy a kritika egy időben fanyalogva kezelte Csépe írásművészetét; majd szinte teljesen elhallgatta, az itteni magyar költészet pedig igencsak eltávolodott attól az attitűdtől, melyet költőnk képviselt. Általában a provincializmus bűnében marasztalták el, s a fürdővízzel a csecsemőt is kiöntötték, azaz Csépe költészete immár csaknem teljesen kívül rekedt irodalmi köztudatunkon. Most készülő kiadványunknak, különösképpen pedig a tervezett válogatásoknak azt a csöppet sem csekély feladatot kell vállalniok és teljesíteniök, hogy e gazdag életműből — megfelelő elrendezésben — elvénné, közkinccsé tegyék mindazt, ami abban tényleges érték; amivel gazdagabb, teljesebb lesz irodalmunk; illetőleg aminek hűtlen, hanyag kezelése értékeink pazarlását, a költő által kezünkre bízott kincs elvesztegetését jelentené.

Elhangzott az Életjel irodalmi előadás, 1973. május 28-án a szabolcikai zeneiskola nagytermében megtartott Csépe-emlékestjén.